

Posudek oponenta

Frekventant doktorského studijního programu P6101 Filosofie, studijní obor filosofie Mgr. Filip Outrata podal na Evangelické teologické fakultě Univerzity Karlovy v akademickém roce 2014 disertační práci s názvem *Teologie stvoření Juliána z Aeclana a její zdroje*. Vedoucí práce je prof. Lenka Karfíková, Dr. theol.

Krom úvodu je práce rozdělena do devíti kapitol včetně závěru (kapitola osmá) a Seznamu a pramenů literatury (kapitola devátá). Reálně jde tedy o sedm bohatě členěných kapitol.

Úvod je užitečným přehledem bádání o osobnosti a díle Juliána z Aeclana.

V kapitole první *Julián z Aeclana: život, dílo, osobnost* je nejprve představen myšlenkový a duchovní kontext života Juliánova – pelagianismus. Patrologickou metodologií jsme poté seznamováni s jeho životem a dílem včetně relací k významným osobnostem jako byl Augustin a pelagiánští autoři. Autor se pokouší také vystihnout filosofický profil Juliánův a jeho exegetickou metodu.

Část druhá (chybí ovšem část první či třetí atd.) *Teologie Juliána z Aeclana a její zdroje* představuje základní teologická témata, jimiž se Julián z Aeclana zabýval. *Hřích a svobodná vůle* (kapitola druhá), *Nevinnost nenarozených dětí a ctnosti pohanů a svatých starého zákona* (kapitola třetí), *Zákon jako cesta k Bohu* (kapitola čtvrtá), *Přirozená smrtelnost u Juliána z Aeclana a ve starší křesťanské tradici* (kapitola pátá). Vždy jsou témata představena na základě dostupných pramenných textů, srozumitelně komentována, a co je cenné, porovnávána s protichůdnými názory, zejména Augustinovými, ale také s teologickými koncepcemi jiných více méně spřízněných autorů, z nichž mnozí jsou sloupy ortodoxie (Jan Chrysostomos, Basil z Kaisareie a další).

Kapitola šestá *Kristus jako skutečný člověk a příklad: Juliánova christologie a soteriologie* je, jak už z názvu plyne, věnována Juliánovým důrazům christologickým. Doktorand se opět zdařile pokouší prokazovat ortodoxní dimenzi Juliánovy teologie.

Sedmá kapitola *Milost podle Juliána z Aeclana* je jakýmsi ohniskem, z něhož celá disertační práce vzešla. Je z ní patrné osobní zaujetí doktoranda a jeho touha po Juliánově rehabilitaci. Sám shrnuje výsledky svého bádání v této oblasti: „Základní důrazy Juliánovy teologie milosti jsou předzvěděni namísto předurčení; milost jako vzestupný pohyb navazující

na přirozenost; milost křtu jako bezezbytku uzdravující a obnovující moc; synergická koncepce vztahu mezi člověkem a Bohem.“ (s. 237). Dochází k jasnému závěru: „V základních rysech se Julián z Aeclana ve svém, pojetí milosti shoduje s křesťanskou protimanichejskou teologií, ale i s východní křesťanskou teologií jako takovou.“ (tamtéž)

Závěr je vlastně samostatnou osmou kapitolou *Teologie stvoření Juliána z Aeclana*, jež podle Filipa Outraty je jádrem jeho teologie.

Pokud má oponent nalézat některé nesrovnalosti a nedokonalosti, pak je to již zmíněná nesrovnalost v obsahu.

Na s. 23 je řeč o apatheia, a autor ji chápe jako bezhříšnost. Myslím, že její význam je jiný. Dobrý námět pro diskusi.

Myslím, že v „druhé dekádě 20. století“ nebyla „velmi pravděpodobně napsána Juliánova exegetická díla“ (s. 31) – drobný překlep něco vypovídající o motivacích Outratových – učinit Juliánovu teologii aktuální ☺.

Autor mluví o traducianismu ve dvou významech: předávání duše (s. 47) a předávání prvotního hříchu (na většině dalších míst). Stálo by za to na to upozornit

Na s. 120 je tvrzení, podle něhož se Julián shoduje s pojetím jiných protimanichejských autorů: „fyzická, tělesná přirozenost sama o sobě je neutrální, není ani dobrá ani zlá“ a o několik řádků před tím je jiné tvrzení: „Pro Juliána z Aeclana stejně jako pro východní protimanichejské autory je fyzická přirozenost dobrá, dokonce nezměnitelně dobrá...“ (s. 119). Tak jak to tedy je?

Ne dosti srozumitelné a zřejmě mylné je tvrzení: „Tělo člověka pochází ze země, je proto smrtelné, duše je naproti tomu stvořena z ničeho (*ex nihilo*) a je smrtelná.“ (s. 191) A vůbec v úvahách o smrti a smrtelnosti není jasně představena Juliánova koncepce duše a její osud po smrti. Možná při obhajobě příležitost tak učinit.

Asi nedopatřením čteme na s. 201: „Ani darovaná nesmrtelnost by nebyla dosažitelná jinak než následováním Adamova příkladu...“

Stálo by za to uvést Jenningsovu edici Listu Římanům, Lamberigstovu knihu *Julian of Eclanum* (Oxford University Press 2013), Barcliftův článek In Controversy with Saint Augustine : Julian of Eclanum on the Nature of Sin v *Recherches de théologie Ancienne et médiévale* 1991 atd. včetně širší škály literatury zabývající se pelagianismem, třeba

Meslinovy studie Sainteté et mariage dans la seconde querelle pélagienne. Mystique et continence, in *Études carmélitaines*, éd. Desclée de Brouwer, Paris, 1952. L'Autonomie de l'homme dans la pensée pélagienne », in I. Meyerson (dir.), *Problèmes de la personne*, éd. Mouton, Paris, 1973 atd. Literaturu by stálo za to ještě doplnit, a to i tu týkající se pokusů o rehabilitující četbu Juliánových textů.

Tyto náhodně vybrané kritické poznámky však nemohou zastříit, že předložená disertační práce je zdařilá a pro české prostředí objevná. A nejen pro české. Filip Outrata se zařadil mezi ty, kteří se snaží ve světovém měřítku o spravedlivé hodnocení těch, kteří byli po dlouhá staletí vyřazováni a osočováni jako heretici a Jidášové. Mnohé se podařilo již v ekumenickém dialogu s „monofysity“ a „nestoriány“, významným konsensum předcházela mravenčí teologická práce, pozorná četba textů, filtrování neteologických faktorů atd. Zdá se, že něco podobného by se mohlo odehrát i s Juliánem z Aeclana a „pelagiány“. Oceňuji také, že se Filip Outrata „nebojí“ vyjít s kritikou Augustina. Tu potřebuje současná teologie jako sůl. Zajímavé jsou v této souvislosti práce pravoslavného teologa Johna S. Romanidese.

Disertační práce na první pohled postrádá „thesi“, přesto jí implicitně má, pokud se nemýlím, tak je to právě orthodoxie Juliánovy teologie a možný neaugustinovský pohled na dobré stvoření a svobodu.

Na práci si cením, že vychází z Juliánových textů a snaží se je komentovat. Napadá mě jedna nasmělá myšlenka. Co takhle, připravit pro *Křesťanské prameny* zrcadlovou bilingvní edici Juliánova díla s úvodem, pro nějž by disertace byla dobrým základem. Snad více rozvést komparace s významnými teology protimanichejské orientace, doplnit něco o tzv. semipelagianismu a bude na světě text, který vnese do smutné a pesimistické „augustinovské“ atmosféry trochu světla a radosti z dobrého stvoření a svobody. Není to snad neslušné na fakultě, jejímž velkým učitelem je důsledný žák Augustinův?

Přes všechny zmíněné i nezmíněné nedostatky (zejména stylistické a časté opakování téhož) klady práce převyšují a nemohu než jednoznačně doporučit práci k obhajobě.

Doc. ThDr. Václav Ventura, Th.D.
V Praze 19.7.2014